

og meðferð drykkjusýki samkvæmt 17. gr. laga nr. 39 1964, um meðferð ölvaðra manna og drykkjusjúkra. Að öðru leyti kostar ríkissjóður starfsemi þessa af ágóða sínum af einkasölu á áfengi.

Greinargerð.

Vorið 1964 kaus Alþingi samkv. þingsályktun nefnd sjö alþingismanna til þess að rannsaka svo sem verða mætti ástandið í áfengismálum þjóðarinnar. Formaður nefndarinnar var Magnús Jónsson fjármálaráðherra, enda var hann flutningsmaður þingsályktunartillögu þeirrar, er að þessu laut. Aðrir nefndarmenn voru: Alfreð Gíslason, læknir, Axel Jónsson, Einar Ingimundarson, Ingvar Gíslason, Jón Þorsteinsson og Sigurvin Einarsson.

Nefndin skilaði skýrslu til dómsmálaráðherra snemma sumars 1966, og var hún síðar prentuð sem fylgiskjal með frumvarpi til laga um breyting á áfengislögum, lögðu fyrir Alþingi á 87. löggjafarþingi, 1966.

Ekki er þess kostur að rekja hér efni skýrslu áfengismálanefndar, en fremst meðal ábendinga hennar til úrbóta í áfengismálum er eftirfarandi:

„Efna þarf til viðtækra vísindalegra áfengismálarannsókna hér á landi, bæði félagslegra og læknisfræðilegra. Kanna skal möguleika á samvinnu við Alþjóðaheilbrigðismálastofnunina, WHO, um slíkar rannsóknir. Telur nefndin rétt, að komið verði á fót sérstakri rannsóknarstofnun í áfengismálum og verði nú þegar valdir sérfróðir menn til þess að gera tillögur um skipulag slíkrar stofnunar.“

Þingsályktunartillaga sú, sem hér er nú flutt, er í aðalatriðum sniðin eftir þessari ábendingu áfengismálanefndarinnar.

Um það þarf ekki að deila, að íslenzka þjóðin á við verulegt áfengisvandamál að etja, sem birtist í ýmsum myndum, sumum allraunalegum. Þúsundir manna eru haldnir drykkjusýki á ýmsu stigi, og heimilisböl vegna ofdrykkju er algengt, auk þess sem ofneyzla og misnotkun áfengis veldur vinnutapi og eignatjóni með ýmsum hætti. Þó fer ekki hjá því, að skoðanir séu skiptar um orsakir og eðli áfengisvandamálsins, enda vart á nokkurs eins manns færi að setja fram óyggjandi skýringu á því efni. Þó virðist einsýnt, að orsakir þessa vandamáls séu af ýmsum toga spunnar og eðli þess margvíslegt. Því miður hafa engar allhliða rannsóknir átt sér stað á þessu sviði hérlendis, en þeirra er brýn þörf, ef nokkur kostur á að vera þess að grafast fyrir meginorsakir áfengisvandamálsins og gera sér grein fyrir margvíslegu eðli þess. Enn örðugra er þó að benda á algild úrræði til lausnar áfengisvandamálinu. Sýnist þar sitt hverjum, sem að líkum lætur, en fáir munu verða til þess að neita því, að viðtækra rannsókna sé þörf á áfengisvandamálinu og að þær mundu framfarir öðru auka líkur fyrir því, að úr því mætti draga. Var það og einróma skoðun áfengismálanefndar Alþingis, að nauðsynlegt væri að stofna til slíkra rannsókna, enda um það fordæmi frá hinum Norðurlöndunum, einkum frá Finnlandi og Svíþjóð, einnig nokkuð frá Danmörku og Noregi. Finnsla áfengiseinkasalan setti á stofn árið 1950 „Stiftelsen för alkoholforskning“, sem einkum hefur unnið að félagslegum athugunum í sambandi við áfengismál. Í Svíþjóð starfa tvær læknisfræðilegar stofnanir að áfengismálarannsóknum, „Institutionen för teoretisk alkoholforskning“ og „Alkoholklínik“ í Karolinska geðveikraspítalanum í Stokkhólmi. Í Danmörku hefur „Socialforskningsinstitut“ áfengismálarannsóknir með höndum og í Noregi „Statens Institutt for Alkoholforskning“. Á ráðstefnu um áfengismál, sem haldin var í Helsinki árið 1956, var ályktað um nauðsyn þess að auka rannsóknir á sviði áfengismála og efla samvinnu Norðurlanda um slíkar rannsóknir. Á vegum Norðurlandaráðs var stofnuð „norræn áfengisrannsóknarnefnd“ árið 1959. Af einhverjum ástæðum urðu Íslendingar ekki þátttakendur í þessu samstarfi, og þyrfti að bæta úr því hið bráðasta, ef þess er kostur. Norræna áfengisrannsóknarnefndin beitti sér fyrir samræmdum athugunum á drykkjuvenjum ungmenna í fjórum höfuðborgum Norðurlanda, öllum nema Reykjavík. Niðurstöður rannsókna þessara hafa verið gefnar út á bókum. Þá

mun „norræna áfengisrannsóknarnefndin“ hafa gengið fyrir svipaðri athugun á drykkjuvenjum manna á aldrinum 30—40 ára.

Um nauðsyn áfengismálarannsókna má vísa til bréfs dr. Tómasar Helgasonar prófessors til áfengismálanefndar Alþingis, dags. 16. ágúst 1965, en þar segir m. a.:

„Um framtíðarverkefni til varnar ofdrykkjunni eða drykkjusýkinni er aftur erfiðara að segja. Nokkrar ábendingar má fá frá fyrri rannsóknnum mínum og annarra, en brýnast er að hefja nú þegar frekari rannsóknir á drykkjuháttum fólks hér á landi og þá sérstaklega drykkjuháttum mismunandi aldurshópa og hvernig þeir hafa hafið drykkju, hvenær þeir drekka, hve mikið, hve lengi og ekki sízt hvers vegna hver einstakur drekkur til að byrja með. Þegar niðurstöður slíkra rannsókna eru fyrir hendi, er þess fyrst að vænta, að hægt verði að koma á kerfisbundnum vörnum gegn drykkjusýkinni.“

Í ábendingum áfengismálanefndar Alþingis og í þingsályktun þessari er bent á, að kannaðir verði möguleikar á samstarfi við Alþjóðaheilbrigðismálastofnunina um áfengismálarannsóknir hér á landi. Svo sem kunnugt er, er Alþjóðaheilbrigðismálastofnunin (World Health Organization) sérstofnun innan samtaka Sameinuðu þjóðanna og hefur aðalaðsetur í Genf.

Áfengismálarannsóknir munu að sjálfsögðu kosta nokkurt fé. Eðlilegt er, að til þeirra verði varið því, sem ætlað er til slíkrar starfsemi samkvæmt 17. gr. laga um meðferð ölvaðra manna og drykkjusjúkra, en meira þarf til að koma. Virðist flutningsmönnum ekki áhorfsmál, að nokkru af áfengissöluþróða ríkissjóðs sé varið til áfengismálarannsókna.